

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องคุณภาพบัณฑิตของโรงเรียนนายเรืออากาศตามการรับรู้ของอาจารย์โรงเรียนนายเรืออากาศและผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า เรื่องที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. เกี่ยวกับโรงเรียนนายเรืออากาศ ซึ่งจะได้อธิบายถึงในส่วนของ ประวัติความเป็นมาและสภาพปัจจุบัน ลักษณะของโรงเรียนในฐานะที่เป็นสถาบัน เบ็ดเสร็จ และการพัฒนาโรงเรียนนายเรืออากาศ
2. ความสำคัญของการติดตามผลบัณฑิต
3. ลักษณะทั่ว ๆ ไป ของบัณฑิตโรงเรียนนายเรืออากาศ ซึ่งจะแยกกล่าวตามหัวข้อดังนี้
 - 3.1 ด้านความเป็นทหาร
 - 3.2 ด้านความรู้ความสามารถ
 - 3.3 ด้านการทำงาน
 - 3.4 ด้านคุณธรรม
 - 3.5 ด้านคุณภาพชีวิต

1. โรงเรียนนายเรืออากาศ

ประวัติความเป็นมาและสภาพปัจจุบัน

โรงเรียนนายเรืออากาศ ตั้งอยู่ประมาณกิโลเมตรที่ 24 ถนนพหลโยธิน เทนีสโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช ไปเล็กน้อย ที่เด่นชัดคืออยู่ตรงข้ามกับกองบัญชาการกองทัพอากาศ ดอนเมือง ได้รับการสถาปนาโรงเรียนขึ้นเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2496 ซึ่งเป็นปีที่เปิดรับสมัครนักเรียนนายเรืออากาศเป็นปีแรก รับจากชายไทยที่สำเร็จการศึกษาชั้นเตรียมอุดมศึกษาเข้าเรียนหลักสูตร 3 ปี สำเร็จแล้วได้เป็นนายทหารสัญญาบัตร และเป็นศิษย์การบิน

ในปีการศึกษา 2499 โรงเรียนนายเรืออากาศได้เปิดรับนักเรียนเป็นรุ่นที่ 4 พร้อมกับนี้ก็ได้รับชายไทยที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเข้าศึกษาตามหลักสูตรนักเรียนเตรียมนายเรืออากาศเป็นเวลา 2 ปี แล้วจึงเข้าศึกษาเป็นนักเรียนนายเรืออากาศอีก 5 ปี

ต่อมาในปี พ.ศ. 2501 ได้เลิกรับนักเรียนเตรียมนายเรืออากาศแต่รับผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเตรียมทหาร เข้าเป็นนักเรียนนายเรืออากาศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา

ในปี พ.ศ. 2526 กระทรวงกลาโหมได้มอบให้โรงเรียนเตรียมทหาร (ในปีนั้นเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนรวมเหล่า) รับนักเรียนนายเรืออากาศจากผู้สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าศึกษาพร้อมกับนักเรียนนายร้อย นักเรียนนายเรือ และนักเรียนนายร้อยตำรวจ ณ โรงเรียนเตรียมทหารเป็นเวลา 1 ปี แล้วจึงแยกมาศึกษาชั้นปีที่ 2-5 ณ โรงเรียนนายเรืออากาศ ต่อมาในปี พ.ศ. 2527 โรงเรียนนายเรืออากาศจึงได้รับผิดชอบการรับนักเรียนนายเรืออากาศเอง แต่ส่งไปศึกษาชั้นปีที่ 1 ร่วมกับนักเรียนเหล่าอื่น ๆ ณ โรงเรียนเตรียมทหารเช่นเดิม

ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2531) โรงเรียนนายเรืออากาศรับสมัครชายไทยเข้าเป็นนักเรียนเตรียมทหารในส่วนของกองทัพอากาศ โดยต้องมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หรือเทียบเท่า อายุไม่ต่ำกว่า 14 ปี และไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ มีความสูงระหว่าง 155-160 เซนติเมตร และมีน้ำหนักระหว่าง 42-48 กิโลกรัม ทั้งนี้เป็นไปตามเกณฑ์อายุ 14-18 ปีนั้น

ภารกิจโรงเรียนนายเรืออากาศ.

โรงเรียนนายเรืออากาศ มีภารกิจในการจัดการศึกษา และฝึกอบรมนักเรียนนายเรืออากาศให้มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ เหมาะสมที่จะเป็นนายทหารหลักสูตรชั้นสัญญาบัตรที่มีประสิทธิภาพของกองทัพอากาศ โดยมีผู้บัญชาการโรงเรียนนายเรืออากาศรับผิดชอบในการปกครองบังคับบัญชาและมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานตามอัตรา กับมีสภาโรงเรียนนายเรืออากาศเป็นที่ปรึกษาในการดำเนินการ

เพื่อให้ภารกิจบรรลุผลโดยสมบูรณ์ โรงเรียนนายเรืออากาศดำเนินการตามระบบ และหลักสูตรการศึกษาซึ่งกองทัพอากาศเห็นชอบ และสภาการศึกษาวิชาการทหารอนุมัติให้ใช้ แล้วประกอบด้วย การศึกษาวิชาวิทยาการ การฝึกอบรมวิชาทหารและความเป็นผู้นำ การฝึก พลศึกษาและการกีฬา การอบรมจริยศึกษา การฝึกอบรมกิจกรรมพิเศษ และการสร้างเสริม ประสิทธิภาพ ใช้เวลาศึกษาและฝึกอบรมทั้งสิ้น 5 ปี นักเรียนนายเรืออากาศที่สำเร็จการศึกษา ตามหลักสูตรโรงเรียนนายเรืออากาศ จะได้รับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (ทอ.) และรับการ แต่งตั้งยศเป็นว่าที่เรืออากาศตรี

ความมุ่งหมายของหลักสูตร

ในการปฏิบัติภารกิจดังกล่าว โรงเรียนนายเรืออากาศได้กำหนดความมุ่งหมาย ในการดำเนินการตามหลักสูตรไว้ ดังต่อไปนี้

การศึกษาวิชาวิทยาการ

มุ่งหมายที่จะให้นักเรียนนายเรืออากาศมีความรู้วิชาวิทยาการ เท่าเทียมมาตรฐาน การศึกษาของสถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยให้มี วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีในด้านวิทยาศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์ สาขาต่าง ๆ และ เสริมสร้างให้มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะ เป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตรของกองทัพอากาศอีกด้วย วิชาที่นักเรียนนายเรืออากาศต้องศึกษาประกอบด้วย วิชาวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์พื้นฐาน วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ประยุกต์ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และวิชาทหาร การศึกษาในภาควิชาการ แบ่งวิชาที่จะต้องศึกษาออกเป็น 2 หมวด คือ หมวดวิชาร่วม ประกอบด้วยกระบวนวิชาที่เป็นพื้นฐาน ซึ่งนักเรียนนายเรืออากาศทุกคนต้องศึกษาเหมือนกันหมด และหมวดวิชาเฉพาะสาขา ซึ่งเป็นวิชาเน้นหนัก ความรู้เฉพาะแนวของแต่ละสาขา โดยมาก เป็นวิชา วิทยาศาสตร์ประยุกต์ คณิตศาสตร์ประยุกต์ หรือวิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งนักเรียนนายเรือ อากาศจะศึกษาเฉพาะกระบวนวิชาในสาขาที่ตน เลือก เท่านั้น

จำนวนชั่วโมงการศึกษาในหมวดวิชาทั้งสองตลอดเวลาการศึกษาทั้ง 5 ปี อาจแบ่ง เป็นร้อยละ ตามลักษณะของกลุ่มวิชา ได้ดังนี้

วิชา อักษรศาสตร์ และสังคมศาสตร์	ร้อยละ 20
วิชา คณิตศาสตร์พื้นฐาน และประยุกต์	ร้อยละ 15
วิชา วิทยาศาสตร์พื้นฐาน (รวมภาคปฏิบัติ)	ร้อยละ 12
วิชา วิทยาศาสตร์ประยุกต์ (รวมภาคปฏิบัติ)	ร้อยละ 46
วิชา ทหาร (เว้นภาคปฏิบัติ)	ร้อยละ 7

การฝึกอบรมวิชาทหารและความเป็นผู้นำ

มุ่งหมายที่จะให้นักเรียนนายเรืออากาศ มีความรู้และประสบการณ์ในด้านการทหาร ชั้นพื้นฐานสำหรับนายทหารชั้นสัญญาบัตร สร้างเสริมความสำนึกในความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เกียรติวินัย รักประเทศชาติ และมีบุคลิกลักษณะเหมาะสมที่จะ เป็นผู้บังคับบัญชาและผู้นำทหาร จึงได้ให้มีการฝึกอบรมทหารทั้งในภาคบรรยายและภาคปฏิบัติ นอกเหนือไปจากการศึกษา ในวิชาวิทยาการรวมทั้งจัดให้มีการฝึกภาคสนามประจำปีด้วย นอกจากนี้ยังจัดให้นักเรียน นายเรืออากาศปกครองบังคับบัญชากันเองตามลำดับอาวุโส โดยมีนายทหารบังคับบัญชากำกับดูแล และให้คำแนะนำ

จำนวนชั่วโมงการศึกษาวินัยทหาร และการฝึกอบรมตลอดเวลา 5 ปี แบ่งออกได้ดังนี้

การฝึกเบื้องต้น	ร้อยละ 5
การใช้ดาบปลายปืน	ร้อยละ 1
อาวุธศึกษา	ร้อยละ 3
การฝึกยิงปืน	ร้อยละ 5
การฝึกยุทธวิธี	ร้อยละ 7
หน้าที่ครูและผู้ฝึก	ร้อยละ 6
การฝึกยิงปืนพกและใช้กระบี่	ร้อยละ 7
การฝึกขั้บรดยนต์ (ทฤษฎีและปฏิบัติ)	ร้อยละ 5
การสอนและอบรม	ร้อยละ 25
การฝึกคำร้องวินัย	ร้อยละ 29
การบรรยายพิเศษ	ร้อยละ 7

การฝึกอบรมพลศึกษาและการกีฬา

มุ่งที่จะให้นักเรียนนายเรืออากาศมีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ มีความทรหดอดทน มีความว่องไวและมีไหวพริบปฏิภาณในการแก้ปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งให้รู้จักคุณค่าของกีฬา วิธีบริหารร่างกายที่ถูกต้องตามวิธีการ รู้จักวิธีเล่นเกมกีฬาเป็นชุด และมีน้ำใจนักกีฬาด้วย ได้จัดให้มีการฝึกอบรมพลศึกษา ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ มีการฝึกภาควิชาบังคับ นอกจากนั้นยังจัดให้มีการเล่นกีฬาพิเศษตามความสมัครใจ และส่งเสริมให้มีการแข่งขันกีฬาระหว่างสถาบัน ซึ่งจะมีผลเสริมสร้างให้นักเรียนนายเรืออากาศ เป็นนักกีฬาที่ดี และเป็น นายทหารที่มีลักษณะสมชายชาติทหารยิ่งขึ้น

จำนวนชั่วโมงการศึกษา และการฝึกภาควิชาบังคับตลอดเวลา 5 ปี แบ่งออกได้ดังนี้

วิชาความรู้พื้นฐาน เกี่ยวกับร่างกาย	ร้อยละ 4
วิชายิมนาสติก	ร้อยละ 13
วิชาต่อสู้ป้องกันตัว	ร้อยละ 20
กีฬาบังคับ	ร้อยละ 63

การอบรมจริยศึกษา

มุ่งหมายที่จะอบรมจิตใจ ความประพฤติ และอุปนิสัยของนักเรียนนายเรืออากาศ ให้ถึงพร้อมด้วยคุณธรรมอันดีงาม รู้จักประพฤติปฏิบัติตนในการ เป็นผู้ใฝ่บังคับบัญชา และรู้จักวางตนให้ถูกต้อง เมื่อทำหน้าที่ปกครองบังคับบัญชา มีหลักศีลธรรมในการประพฤติตนนอกเหนือไปจากการปฏิบัติตามกรอบของวินัยทหาร และให้ยึดมั่นในเกียรติศักดิ์ของตนเองและหมู่คณะ จึงได้จัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนา ฟังธรรมบรรยาย และรับการอบรมจากผู้บังคับบัญชา

การฝึกอบรมกิจกรรมพิเศษ

มุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้นักเรียนนายเรืออากาศ ได้แสดงความสามารถพิเศษ ซึ่งมีอยู่แล้วในตัวให้ปรากฏเด่นชัดยิ่งขึ้น เพื่อที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเอง แก่ทางราชการและแก่สังคม นอกจากนั้นยังต้องฝึกอบรมให้นักเรียนนายเรืออากาศรู้จักวางตนและประพฤติตนให้ถูกต้องเหมาะสมในการเข้าสังคมอีกด้วย จึงได้จัดให้มีการฝึกอบรมกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ ดังนี้ คือ

- การฝึกคนตรี
- การสร้าง เครื่องบิน เล็ ก
- การ เพาะกาย
- การฝึกพูดในโอกาสต่าง ๆ
- การอบรมในการ เข้าสังคม
- การปฏิบัติตนในพิธีการต่าง ๆ
- การส่งเสริมความรู้ภาษาต่างประเทศ

การเสริมสร้างประสบการณ์

มุ่งหมายที่จะให้นักเรียนนายเรืออากาศมีประสบการณ์กว้างขวาง ไม่เฉพาะแต่วิชาที่ศึกษาหรือฝึกอบรมในโรงเรียนนายเรืออากาศเท่านั้น แต่ยังมีโอกาสศึกษาหรือสังเกตการณ์ปฏิบัติงานของหน่วยต่าง ๆ ทั้งทางทหารและพลเรือน ทั้งที่เป็นส่วนราชการ และ เอกชน เพื่อประโยชน์โดยตรงต่อการศึกษา และประโยชน์ทางอ้อมสำหรับการปฏิบัติงานในอนาคต จึงได้จัดให้มีการศึกษาภูมิประเทศ การดูกิจการทหารในหน่วยงานทั้งภายในกองทัพอากาศ และต่างเหล่าทัพ รวมทั้งหน่วยงานพลเรือน การดูงานในโรงงานอุตสาหกรรม หรือหน่วยงานของเอกชน การฝึกปฏิบัติงานในหน่วยบิน การฝึกเดินอากาศ และการฝึกบิน เบื้องต้น

ลักษณะของโรงเรียนนายเรืออากาศในฐานะที่เป็นสถาบัน เบ็ดเสร็จ

สเปนเซอร์ (M. Spencer 1982 : 114) ได้กล่าวถึงสถาบัน เบ็ดเสร็จว่าเป็นสถานที่จัดขึ้นเป็นพิเศษเพื่อความเหมาะสมสำหรับการขัดเกลาแบบแผนพฤติกรรมและค่านิยมเก่า (desocialization) ให้หมดสิ้น โดยใช้เวลาทั้งหมดที่อยู่ในสถาบันนี้จะฝึกและรับเอาแบบแผนพฤติกรรมและค่านิยมใหม่ (resocialization) โดยมีจุดมุ่งหมายที่การสอนให้บุคคลรับเอาบทบาทใหม่ ทักษะใหม่ หรือค่านิยมใหม่ และความมุ่งหมายที่กล่าวนี้ต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียว กันทั้งหมดไม่ใช่เพื่อคนใดคนหนึ่ง

ในขณะที่ กอฟฟ์แมน (Evering Gaffman 1968 : 13) ได้กำหนดลักษณะพื้นฐานร่วมกันของสถาบัน เบ็ดเสร็จไว้ 4 ประการคือ

1. วิธีชีวิตอยู่ร่วมในสถานที่เดียวกัน และขึ้นการบังคับบัญชาต่ออำนาจเดียวกัน
2. กิจวัตรประจำวันของสมาชิกถูกกำหนดโดยอีกฝ่ายหนึ่งที่มีอำนาจบังคับทั้งยังบังคับ

ให้ทุกคนทำตามในสิ่งเดียวกัน และเหมือนกันด้วยอย่างพร้อมเพรียงกัน

3. กิจกรรมแต่ละวัน เป็นไปตามกำหนดตาราง มีผู้ควบคุมให้เป็นไปตามกำหนดเวลา
4. กิจกรรมแทบทุกกิจกรรม เป็นการบังคับให้กระทำ โดยมุ่งที่วัตถุประสงค์ของฝ่ายควบคุม เป็นหลัก

ดังนั้นโรงเรียนนายเรืออากาศเป็นสถาบันที่มีลักษณะ เป็นสถาบัน เบ็ดเสร็จสอดคล้องกับความเห็นของ กอฟฟ์แมน (Evering Goffman, 1968 : 15-22) ที่ว่าเป็นสถาบันที่มุ่งผลิตบุคลากรทางทหาร ให้เป็นเจ้าหน้าที่ประจำการที่มีความชำนาญเฉพาะ คือความรู้และประสบการณ์ทางทหาร ปลูกฝังและสร้างคุณธรรมทางทหาร ถ่ายทอดประเพณีระเบียบแบบธรรมเนียมทางทหารตลอดจนการสร้างจิตสำนึกของการเป็นทหารที่ดี โดยมีพื้นฐานสำคัญคือแรงจูงใจที่รักการเป็นทหารและปรารถนาที่จะเข้าสู่อาชีพนี้ ลักษณะสำคัญของสถาบันเบ็ดเสร็จ นั้นจะมีบุคคล 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่ถูกบังคับให้กระทำตามฝ่ายที่มีอำนาจบังคับบัญชาควบคุม อันได้แก่ นักเรียนนายเรืออากาศกับอีกฝ่ายหนึ่งคือผู้บังคับบัญชารวมทั้งอาจารย์ผู้สอนด้วย นักเรียนนายเรืออากาศจะถูกจัดให้อยู่ในพื้นที่หวงห้าม จำกัดการติดต่อกับภายนอก หมายถึงนักเรียนจะต้องอยู่ประจำในโรงเรียนนั่นเอง ภายในบริเวณโรงเรียน ประกอบด้วย... อาคารเรียน อาคารนอน อาคารปฏิบัติการทางเทคนิคและวิทยาศาสตร์พื้นฐาน อาคารห้องสมุด ห้องปฏิบัติการทางภาษา โรงพลศึกษา สระว่ายน้ำ สนามเทนนิส สนามกีฬา ลานสวนสนาม เป็นต้น ตามแนวความคิดของกองทัพอากาศ มุ่งที่จะทำให้โรงเรียนนายเรืออากาศเป็นศูนย์วิทยาการของกองทัพอากาศในอนาคต (หลักสูตรโรงเรียนนายเรืออากาศ; 2521)

การพัฒนาโรงเรียนนายเรืออากาศ

ในการพัฒนาโรงเรียนนายเรืออากาศ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจของผู้บริหาร ค้นหาหาข้อบกพร่องต่าง ๆ ของนักเรียนนายเรืออากาศ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข และเสนอแนวทางใหม่เพื่อประโยชน์ในการสร้างความเจริญให้กับสถาบันอีกด้วย สำหรับการพัฒนาโรงเรียนนายเรืออากาศ แบ่งการพัฒนาออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

(หลักสูตรโรงเรียนนายเรืออากาศ 2521 : 3-5)

1. ด้านการศึกษา เน้นเรื่องคุณภาพของการเรียนการสอนตลอดจนอุปกรณ์ทดลองและเวลาในการปฏิบัติการทดลอง การจัดห้องเรียน มีการปรับปรุงด้านการระบายอากาศและความสะอาดของห้องเรียน ปรับปรุงมาตรฐานการศึกษา การวัดผล จัดหาอาจารย์ภายนอกเพิ่มเติมในบางสาขาวิชา ปรับปรุงการฝึกวิชาทหาร โดยเน้นให้มีการฝึกลักษณะท่าทางให้เข้มแข็ง มีแผนการฝึกและแบบฝึกที่แน่นอน และกระทำอย่างจริงจัง

2. ด้านการปกครอง มีการปรับปรุงในเรื่องการอบรมจริยธรรมศึกษาให้มากขึ้น เน้นด้านระเบียบปฏิบัติ กรมนักเรียนได้ปรับปรุงคำสั่งให้ทันสมัยและคำสั่งของผู้บังคับบัญชาแต่ละคน ควรมีการประสานกันเพิ่มมาตรการการลงโทษให้มากขึ้น เพิ่มจำนวนนายทหารปกครอง โดยจัดหลักสูตรนายทหารปกครองขึ้น

3. ด้านการบริการ ได้ปรับปรุงเรื่องความสะดวก การแต่งกายและการพูดจา ของพนักงานบริการ ปรับปรุงด้านสวัสดิการในเรื่องบริการชักรีดและความสุภาพของเจ้าหน้าที่ ในด้านการรักษาพยาบาล

4. การปฏิบัติตนของผู้ใต้บังคับบัญชา มีการปรับปรุงเกี่ยวกับระเบียบวินัยด้านการปฏิบัติตนของผู้ใต้บังคับบัญชาต่อผู้บังคับบัญชาและรุ่นพี่

โดยทั่วไปแล้ว ทั้งด้านการศึกษา การปกครอง การบริการ ตลอดจนการปฏิบัติตนต่อผู้บังคับบัญชา นั้น นักเรียนนายเรืออากาศได้รับการฝึกอบรมและการดูแลอย่างใกล้ชิดในทุก ๆ ด้าน หากแต่สำหรับผู้บังคับบัญชาต้องการให้นักเรียนนายเรืออากาศมีความแข็งแกร่งและมั่นคงต่อระเบียบวินัยอยู่ตลอดเวลา จึงได้มีการพัฒนาขึ้นเป็นระยะและปรับปรุงแก้ไขตลอดเป็นระยะตลอดมา

2. ความสำคัญของการติดตามผลบัณฑิต

การติดตามผลบัณฑิต เป็นการตรวจสอบโปรแกรมการเรียนการสอนของสถาบัน การศึกษาภายหลังนักศึกษาสำเร็จการศึกษา (Stoops and Wahlquist 1949 : 190) นอกจากนี้ยังถือได้ว่าเป็นกระบวนการหาข้อมูลและข่าวสารเกี่ยวกับบัณฑิตหรือผู้สำเร็จ การศึกษาไปแล้ว เพื่อประโยชน์ในการให้บริการแนะแนวรวมทั้งเป็นโครงการที่จะรวบรวม สถานภาพของผู้สำเร็จการศึกษา เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานกับการฝึกงาน

ส่วน สุโท เจริญสุข (2521 : 33) กล่าวว่า การติดตามผล เป็นการตรวจวัดผลการปฏิบัติที่ได้กระทำไปแล้วว่าอยู่ในเกณฑ์ใด มีข้อดีข้อเสียอย่างไรบ้าง เพื่อที่จะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น เช่นเดียวกับ วชิร ทรัพย์มี (2521 : 106) ที่กล่าวว่า การติดตามผลการศึกษาเป็นการติดตามผลหลังจากที่นักเรียนออกจากโรงเรียนไปแล้ว

จะได้ข้อมูลให้โรงเรียนทราบว่านักเรียนออกไปประกอบอาชีพหรือทำงานอะไร และประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพหรือไม่

อาจกล่าวได้ว่า การติดตามผลบัณฑิตหรือผู้สำเร็จการศึกษา หมายถึงการใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งที่จะทราบข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของบัณฑิตที่กำลังทำงานหรือปฏิบัติหน้าที่ภายหลังจากที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว เพื่อนำผลการติดตามผลมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการผลิตบัณฑิตในสถาบันอีกทั้ง เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่กระหว่างสถาบันกับศิษย์เก่าอีกด้วย ดังเช่น บุญจิตต์ ฅ ลำเลียง (2512 : 10) ได้สรุปว่าการติดตามผลบัณฑิตจะยังประโยชน์ ดังนี้

ค่านผู้สำเร็จการศึกษา การติดตามผลจะช่วยให้ผู้สำเร็จการศึกษาไปแล้วให้ทำงานเร็วที่สุด เท่าที่จะเร็วได้ นอกจากนี้ยังจะได้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสถาบัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนต่อไป

ค่านผู้ให้คำปรึกษา การติดตามผลจะเป็นการตรวจสอบผลสำเร็จของการแนะแนวและความสามารถของผู้ให้คำปรึกษา ผลที่ได้รับจะเป็นข้อมูลในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขโครงการต่อไปในอนาคต

ค่านหน่วยบริการจัดหางาน การที่ได้ทราบว่าผู้สำเร็จการศึกษาได้เข้าทำงานหรือไม่ หน่วยบริการจัดหางานจะได้ใช้ในการพิจารณาบรรจุผู้ที่ยังไม่ได้งานทำให้ได้งานที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้้นั้นมากที่สุด

ค่านผู้บริหารหรือผู้จัดทำหลักสูตร ผลที่ได้รับจากการติดตามผลจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงหลักสูตร การเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น และยังจะได้ทราบเกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ เช่น การปรับตัว สภาพทางอารมณ์ ร่างกาย และสังคม เป็นต้น

สำหรับวิธีการติดตามผลบัณฑิต วิจิตร ศรีสอ้าน (อ้างถึงใน สุทธิบุญ ศรีไสย และคณะ. 2528) กล่าวว่า สามารถทำได้ใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ

การประเมินเชิงปริมาณ คือการสำรวจว่าบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรต่าง ๆ จากสถาบันนั้นมีความเพียงพอกับความต้องการของสังคมหรือไม่ ซึ่งเกี่ยวกับการจ้างงานในตลาดแรงงาน

การประเมินเชิงคุณภาพ คือการประเมินเพื่อที่จะทราบว่าคุณภาพของบัณฑิตที่ออกไปทำงานเป็นอย่างไร และเป็นที่น่าพอใจหรือไม่ หรือเป็นไปตามวัตถุประสงค์ การจัดหลักสูตรที่พึงไว้เพียงใดในการประเมินหรือติดตามผลบัณฑิตในเชิงคุณภาพนี้ สามารถทำได้โดย (1) ติดตามกับตัวบัณฑิตเอง (2) ติดตามกับผู้ใช้บัณฑิตหรือผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต และ (3) ติดตามจากผู้ร่วมงานและผู้รับบริการจากบัณฑิต

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า การติดตามผลบัณฑิตหรือผู้ที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว มีความสำคัญต่อสถาบันอย่างมาก ทั้งนี้เพื่อที่จะได้รับข้อมูลจากการติดตามผลมาปรับปรุงสถาบัน ทั้งด้านการเรียนการสอน หลักสูตร และการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงปรารถนาต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันเฉพาะกิจ เช่น โรงเรียนนายเรืออากาศ ซึ่งในปัจจุบันผลิตบัณฑิต หรือนายทหารชั้นสัญญาบัตรออกไปรับใช้หน่วยงานทางทหารหลายหน่วยงานทั่วประเทศ หากได้มีการติดตามผลจากผู้บังคับบัญชาหรือผู้เกี่ยวข้องอันได้แก่ ผู้ร่วมงานในที่ตั้งเดียวกัน ก็จะสามารถนำผลที่ได้รับมาใช้ เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการผลิตบัณฑิต ให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพยิ่งขึ้น เพื่อที่จะได้นายทหารอากาศที่มีคุณภาพไว้ทำหน้าที่รับใช้ ประเทศชาติ และดูแลสังคมต่อไป

3. ลักษณะทั่วไปของบัณฑิตโรงเรียนนายเรืออากาศ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตโรงเรียนนายเรืออากาศ รุ่นปี 2526 - 2530 รวม 5 รุ่น โดยให้ผู้บังคับบัญชาและอาจารย์โรงเรียนนายเรืออากาศ คอยแบบสอบถามความคิดเห็นตามการรับรู้ใน 5 ลักษณะด้วยกัน อันได้แก่ ด้านความเป็นทหาร ด้านความรู้ความสามารถ ด้านการทำงาน ด้านคุณภาพ และด้านคุณภาพชีวิต ดังนั้นในการศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวเพื่อให้มีความสอดคล้อง และสัมพันธ์กับการวิจัยมากยิ่งขึ้นดังจะได้อธิบายต่อไปนี้

3.1 ด้านความเป็นทหาร

โดยทั่วไปทหารควรเป็นผู้ที่มีบุคลิกและลักษณะเฉพาะ คือมีลักษณะผู้นำ ซึ่งในทาง ทหารได้ให้ความหมายของผู้นำว่าเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่ ความรับผิดชอบ และมีอิทธิพล เหนือบุคคลอื่น (ร.ร.จปร. (2508:3) นอกจากนี้ บียะ สุวรรณพิมพ์ (2522 : 26) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำทางทหาร (Military Leadership) ว่าหมายถึงบุคคลที่มี

ศิลปะในการครองใจ มีพลังอำนาจในการปกครองบังคับบัญชา มีอิทธิพลในการจูงใจ ผู้ใต้บังคับบัญชา ปฏิบัติตามคำสั่งด้วยความเต็มใจ มีความเชื่อมั่น รัก เคารพ และยำเกรง ตลอดจน เชื้อพันและให้ความร่วมมืออย่างจริงใจ พร้อมทั้งมีใจรักที่จะปฏิบัติภารกิจให้สำเร็จ ลุล่วงไปด้วยความ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียว

ในด้านลักษณะผู้นำนั้น สุพร รุ่งเรือง (2521) ได้ศึกษาพบว่า นักเรียนนายร้อย จปร. ปีสุดท้าย มีความคิดเห็นต่อการประเมินตนเองว่ามีคุณลักษณะความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย มากที่สุด ล้วน จุฑามาศ ใจนักรัษ (2523 : 86-90) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพของนักเรียน โรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นปี 2527 พบว่า นักเรียนเตรียมทหารควรมีคุณลักษณะ 2 ด้าน ควบคู่กันไป ประการแรก คือ ด้านบุคลิกภาพ หรือลักษณะสมมติแห่งภาวะผู้นำ 5 ประการ คือ สติปัญญา ร่างกาย อุปนิสัย นิสัย และอารมณ์ ประการที่สอง ด้านวิชาการ นั้นนักเรียน ควรมีคุณภาพในวิชาทหาร คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย สังคมศาสตร์ พละนาฏย และศิลปศาสตร์ ส่วนลักษณะคุณภาพที่สำคัญ 10 ประการ คือ มีความสามารถในการฝึกแถวซัด ว่ายนํ้าเป็น มีความสามารถในการฝึกทำบุคคลมือเปล่า มีความรู้เรื่องระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน มีความรู้ความสามารถในการต่อสู้ป้องกันตัว มีความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษได้ดี มีความรู้ในวิชาศีลธรรมและมีความสามารถในการฝึกกษาบริหาร เป็นหมู่คณะ การศึกษาของ จุฑามาศ ใจนักรัษ ดังกล่าวจะเห็นว่า ข้อค้นพบเกี่ยวกับ องค์ประกอบของผู้นำนั้นมี 2 ประการ คือ ด้านบุคลิกภาพ และด้านวิชาการ ซึ่งอาจกล่าว ได้อีกนัยหนึ่งว่าเป็นคุณภาพที่พึงปรารถนาของผู้ที่จะมีอาชีพ เป็นทหารต่อไปในอนาคต

สำหรับคุณลักษณะด้านภาวะผู้นำนั้น คำรง จินดารัตน์ (2524 : 175-185) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนโรงเรียนเตรียมทหาร เกี่ยวกับความสอดคล้องของหลักสูตรกับคุณลักษณะที่ต้องการของตำรวจและทหาร ในส่วนของคุณลักษณะของทหาร อากาศนั้นพบว่า มี 21 คุณลักษณะ อันได้แก่ มีสุขภาพดี มีบุคลิกลักษณะดี มีความสง่าผ่าเผย มีความอดทนทั้งกายใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดอย่างมีเหตุผล มีคุณยพินิจ และการวินิจฉัยดี มีจิตใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความยุติธรรม มีไหวพริบ การตัดสินใจการตกลงใจรวดเร็ว แน่นนอน มั่นคงและเด็ดขาด มองโลกในแง่ดี ไม่ประมาท มีความสามารถปรับตัว เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความแนบเนียน (Tact) ในการปฏิบัติต่อผู้น้อยหรือผู้ใหญ่ที่เหนือกว่า มีศรัทธา กระตือรือร้นหรือความใส่ใจจริง

ในการทำงาน มีความเชื่อถือได้และวางใจได้ในการทำงานในหน้าที่ มีลักษณะนิสัยให้ความร่วมมือเป็นหมู่ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีศีลธรรมคณิศงาม มีความซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อผู้บังคับบัญชา ต่อหน่วยและต่อชาติ ไม่เห็นแก่ตัวหรือเอาเปรียบบุคคลอื่นเพื่อความสุขส่วนตัว

ในการศึกษาภาวะผู้นำของทหารและตำรวจได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง ซึ่งในปี พ.ศ. 2525 ประคอง กรรณสูต และทวีวัฒน์ บิตยานนท์ (2525 : 48-56) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำตามความต้องการของทหารตำรวจ พบว่า สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ดำรง จินคาร์สมิ (2524)

ในปี พ.ศ. 2529 ดุลิต น้ำฝน (2529 : 39) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการถ่ายทอดลักษณะความเป็นทหารกับการยึดมั่นผูกพันต่ออาชีพ ศึกษากรณีนักเรียนนายเรืออากาศ พบว่า ระยะ 5 ปีที่นักเรียนนายเรืออากาศได้ปรับ เปลี่ยนพฤติกรรมสู่ความเป็นทหาร โดยการได้รับการศึกษาและฝึกอบรมให้มีความรู้ความสามารถทั้งด้านวิชาการและภาคปฏิบัติ ได้แก่ การฝึกอบรมวิชาทหารและความเป็นผู้นำ นับเป็นระยะเวลาที่นานพอสมควร ซึ่งน่าจะถ่ายทอดลักษณะความเป็นทหารที่โรงเรียนสามารถพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพบุคคลได้ตามความประสงค์ขององค์การทหารอย่างเพียงพอ ที่จะก้าวไปสู่การเป็นทหารประจำการที่มีคุณลักษณะพร้อมมูล คือ มีความรับผิดชอบ มีวินัย เชื่อฟังคำสั่งและการบังคับบัญชา เป็นผู้มีร่างกายและจิตใจเข้มแข็ง กล้าหาญ ทรหดอดทน

จากความคิด เห็นและผลการวิจัย เกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำของทหารดังกล่าวข้างต้นแล้วยังมีผู้ทรงคุณวุฒิได้กล่าวถึง คือ เพจ (Page 1966: 6-7) กล่าวว่า คุณลักษณะของทหารเป็นคุณลักษณะที่ต่างไปจากผู้มีอาชีพอื่น ทั้งนี้ อาชีพทหารเป็นผลมาจากการต่อสู้ที่ต่อเนื่องกันมาและพัฒนาารูปแบบของการต่อสู้กลายเป็น ศาสตร์ และศิลป์ ดังนั้น ผู้ที่จะใช้ศาสตร์ และศิลป์ของการสงครามอย่างชาญฉลาดลึกซึ้ง หลักลม จิงจำเป็นต้องมีองค์ประกอบของคุณลักษณะทางทหาร 3 ประการ คือ (1) คุณลักษณะทางความรู้ ได้แก่ ยุทธการทหาร และความรู้ทั่วไปที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเข้าสู่สังคม (2) คุณลักษณะด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งทหารจะต้องมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง พร้อมทั้งจะเผชิญต่อความยากลำบากและอันตราย เบื้องหน้าได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะในด้านจิตใจนั้นทหารจะต้องจงรักภักดีต่อหน่วยทหารและ เชื่อฟังผู้บังคับบัญชาซึ่งถือว่าเป็นคุณธรรมสูงสุดของทหาร นอกจากนี้

ยังต้องมีจิตใจแข็งแกร่ง พร้อมทั้งจะตอบโต้อย่างฉับพลันต่อเหตุการณ์และการรักษาวินัยทหารที่ดีเลิศจนได้ชื่อว่าเป็นผู้นำในหน้าที่ทหาร และมีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นคติประจำใจ ซึ่งถือว่าเป็นเกียรติอย่างสูงของทหาร (Simons 1966 : 23) (3) คุณลักษณะความเป็นผู้นำ กล่าวคือ สามารถเป็นผู้นำหน่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การสร้างคุณลักษณะทางทหารทั้ง 3 ประการดังกล่าวนี้ เพจ (Page 1966: 6-7) กล่าวว่า ต้องใช้เวลาพอสมควรและต้องผ่านขั้นตอนของความยากลำบาก นับตั้งแต่เริ่มเข้าสู่ความเป็นทหารจากสภาพนักเรียนไปจนถึงนายทหารสัญญาบัตรที่ประสบผลสำเร็จในอาชีพทหาร การเพิ่มพูนประสบการณ์จากการปฏิบัติหน้าที่และการฝึกอบรมเพิ่มเติมตามระยะเวลาตลอดการใช้ชีวิตทางทหาร ต้องใช้เวลาอย่างน้อย 20 - 30 ปี จึงจะนับว่าเป็นผู้รู้ผู้ชำนาญทางการทหาร และเป็นผู้ใช้วิชาชีพทหารโดยแท้ ดังนั้น นายทหารสัญญาบัตรจึงควรเป็นผู้มีคุณลักษณะอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดเป็นอาชีพทหาร (Mitchell 1968: 38) ได้แก่

(1) วิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับทักษะที่ใช้ความรู้ทางทฤษฎีเบื้องต้น (2) ทักษะนั้นต้องมาจากการศึกษาและฝึกฝน (3) ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการว่าผ่านการทดสอบแล้ว (4) ความมั่นคงของอาชีพขึ้นอยู่กับความยึดมั่นผูกพันต่อจรรยาแห่งวิชาของเหล่าผู้ใช้วิชาชีพนั้นเอง (5) การใช้อาชีพนั้นเป็นการกระทำเพื่อสังคม และ (6) มีการจัดระบบและระเบียบของวิชาชีพ ดังนั้นอาชีพทหารจึงถูกจำกัดให้ใช้ได้เฉพาะชาติหรือรัฐที่ตนเองถือกำเนิดและเป็นสมาชิกเท่านั้น (Huntington 1963 : 83) และในทางตรงกันข้ามอาจมีผู้ดำรงชีพด้วยการเป็นทหาร แต่ไม่ได้ยึดมั่นผูกพันต่อทหารว่าจะยึดเป็นอาชีพ แม้ว่าจะเป็นผู้ชำนาญการทางด้านทหารหรือได้ปฏิบัติงานคนว่าจะยึดอาชีพทหาร ลักษณะนี้แม้จะดำรงคนในเครื่องแต่งกายของทหารก็ไม่นับว่ามีคุณลักษณะของทหาร

ดังนั้น คุณลักษณะความเป็นทหารนั้น เป็นคุณลักษณะที่ได้รับการถ่ายทอดจากโรงเรียนกระบวนการถ่ายทอดลักษณะความเป็นทหารจึงเป็นการก้าวข้ามจากสถานการณ์หนึ่งไปสู่อีกสถานการณ์หนึ่งของบุคคลที่เข้าสู่องค์การทหาร หรือ เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพอย่างมีแบบแผน แบ่งได้เป็น 3 ระยะคือ (Julian, Lider 1983 : 27)

1. ระยะก่อนเข้าสู่กระบวนการ จะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ ภูมิหลัง และ สิ่งแวดล้อมทางสังคมดึงดูดใจในอาชีพทหาร

2. ระยะเข้าสู่กระบวนการ คือเมื่อเข้าสู่โรงเรียนทหารแล้ว ได้รับการอบรม ให้เรียนรู้ตามหลักสูตร ได้แก่ความรู้ทางวิชาการและการฝึกทางทหาร พร้อมกันนั้นก็เกิด สิ่งแวดล้อมทางสังคมใหม่ด้วยที่สำคัญคือ กลุ่มเพื่อน

3. ระยะเข้าสู่การอาชีพ การก้าวไปสู่สถานภาพ "ทหาร" ที่สมบูรณ์เมื่อผ่านขั้นตอน ที่ 2 ได้อย่างเหมาะสม สามารถที่จะปฏิบัติบทบาททางวิชาชีพได้เป็นอย่างดีและคาดว่าบุคคลที่ผ่าน ขั้นตอนที่สองแล้วจะมีคุณสมบัติครบถ้วนคือ มีความรู้ ทักษะ และถือเอาอาชีพทหาร เป็นแนวทาง ดำเนินชีวิต หรือมีความยึดมั่นผูกพันในอาชีพทหารนั้นเอง

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะด้านความเป็นทหาร ผู้ที่จะยึดอาชีพ เป็นทหารควรจะมี คุณลักษณะที่พึงประสงค์สำคัญคือ เป็นผู้มีคุณลักษณะผู้นำที่มีความพร้อมด้านร่างกายที่แข็งแรง สมบูรณ์ สติปัญญา และความรู้ดี มีคุณธรรมและมีอุดมการณ์ในอาชีพทหาร

3.2 ด้านความรู้ความสามารถ

ดังได้กล่าวไว้ในบทนำว่า ภารกิจหลักของโรงเรียนนายเรืออากาศ คือ การผลิต นายทหารอากาศชั้นสัญญาบัตรให้เพียงพอไปด้วยความรู้ความสามารถโดยให้การศึกษาวิชา วิทยาการระดับอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520 (ราชกิจจานุเบกษา 2520 : 30) ที่ว่า การศึกษาในระดับอุดมศึกษานี้มุ่งพัฒนาความ เจริญงอกงามทางสติปัญญาและความคิด เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ มุ่งสร้างสรรค์กำลังคน ในระดับวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงนั้น โรงเรียนนายเรืออากาศเป็นสถาบัน เฉพาะกิจจึงมุ่งผลิต บัณฑิตให้ตรงกับความต้องการของกองทัพ การศึกษาด้านวิชาวิทยาการทางสถาบันมีจุดมุ่งหมาย ให้นักเรียนนายเรืออากาศมีความรู้ทางด้านวิชาการ เท้าเทียมมาตรฐานการศึกษาของสถาบัน การศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยให้มีวุฒิการศึกษาระดับ ปริญญาตรีในด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์สาขาต่าง ๆ และเสริมสร้างให้มีคุณสมบัติ เหมาะสมที่จะเป็นนายทหารสัญญาบัตร วิชาที่นักเรียนนายเรืออากาศต้องศึกษา ประกอบด้วย วิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์พื้นฐาน วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ประยุกต์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์และวิชาทหาร นอกจากนี้วิชาเน้นหนักก็คือ ความรู้เฉพาะแนวของแต่ละสาขา ที่ตนเลือก (หลักสูตรโรงเรียนนายเรืออากาศ 2521) จึงนับได้ว่านักเรียนนายเรืออากาศมีความรู้ ความสามารถในสาขาของตนเป็นอย่างดี

3.3 ด้านการทำงาน

เมื่อนักเรียนเข้าสู่กระบวนการถ่ายทอดลักษณะความเป็นทหารจากโรงเรียน จุดประสงค์หลักคือ การปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมให้สามารถหล่อหลอมและบูรณาการเข้ากับวัตถุประสงค์ขององค์การทหารได้ หรือกล่าวได้ว่าการก้าวข้ามไปสู่สถานภาพ "ทหาร" ได้นั้นต้องผ่านกระบวนการขัดเกลาหรือกระบวนการถ่ายทอดซึ่งเป็นสถานการณ์เฉพาะในแต่ละอย่าง ถ้าสถานการณ์นั้นมีความกดดันมากทักกะและประสบการณ์ที่จะนำไปปฏิบัติในอาชีพก็มีมากตามไปด้วย หลังจากผ่านกระบวนการจนสามารถเข้าสู่บทบาทการอาชีพเป็นสมาชิกโดยสมบูรณ์ สิ่งที่คาดหวังว่าจะได้จากการผ่านกระบวนการนั้นคือ ความรู้ทางทหาร ความรู้ทั่วไประดับสูง ทักกะและความชำนาญที่มาจากการศึกษาอย่างหนัก และความยึดมั่นผูกพันต่ออาชีพทหาร

เนื่องจากวิชาชีพทหารจัดได้ว่า เป็นวิชาชีพหนึ่งที่ต้องใช้ระยะเวลาในการขัดเกลาและอบรมนานพอสมควร จึงจะมีคุณลักษณะของผู้ใช้วิชาชีพทหารและพร้อมกันนั้นองค์การทหารเน้นในเรื่องความผูกพันต่ออาชีพทหารเป็นอย่างสูง เนื่องจากเป็นองค์การวิชาชีพที่มีบทบาทในการจัดการกับความรุนแรง และเป็นองค์การที่มีทั้งกำลังคนและอาวุธยุทธโปกรณ์อยู่ในความควบคุมเป็นจำนวนมาก ดังนั้นความยึดมั่นผูกพันต่ออาชีพทหารจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สมาชิกขององค์การทหารจะต้องมีและดำรงไว้ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดในการทำงาน (ดุสิต น้ำฝน 2529 : 44-49)

เช่นเดียวกับนักเรียนนายเรืออากาศ ซึ่งยึดอาชีพทหารได้มีโอกาสศึกษาและสังเกตการณ์ปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งทางทหารและพลเรือน ทั้งที่เป็นส่วนราชการและเอกชน เพื่อประโยชน์ทางอ้อมที่เข้ารับการปฏิบัติงานในอนาคต นอกจากนี้ยังจัดไว้ในหลักสูตรให้มีการศึกษาภูมิประเทศ ภูมิการทหารในหน่วยงานทั้งภายในกองทัพอากาศ ต่างเหล่าทัพ ฐานในโรงงานอุตสาหกรรม การฝึกปฏิบัติงานในหน่วยนั้น การฝึกเดินอากาศไปยังต่างประเทศ และการฝึกบินเบื้องต้น ซึ่งการฝึกอบรมด้วยการปฏิบัติงานจริงนี้ เป็นสิ่งเสริมสร้างประสบการณ์ในขณะที่เป็นนักเรียน ซึ่งส่งผลให้ได้มีประสบการณ์ตรงในวิชาชีพทหารอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของเพจ (Page 1966 : 6-7) ที่ว่า คุณลักษณะทางความรู้สำคัญที่ทหารจะต้องเรียนรู้ ได้แก่ยุทธการทหาร ซึ่งประกอบด้วย การจัดระเบียบและการฝึกฝนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ยุทธศาสตร์ทหารและและแบบแผนการยุทธวิธีทหาร การบริหารทรัพยากรทหาร นอกจากนี้ยังจะต้องมีความรู้ทั่วไปอันจะเป็นประโยชน์แก่การเข้าสู่สังคมอีกด้วย นอกจากนี้ Van Doon (1975 : 35) กล่าวว่า ประสบการณ์ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะเข้าสู่วิชาชีพและบรรลุวัตถุประสงค์ของความเป็นวิชาชีพ ซึ่งจะต้องถือเอาการปฏิบัติงานอย่างเต็มเวลา เป็นการยกระดับคุณภาพของสมาชิก

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถและการทำงาน ลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญของทหารก็คือ ต้องมีความรู้ทางด้านวิทยาการทางทหาร โดยเฉพาะความรู้ในแนวสาขาของคนที่มีความมาตรฐานเท่าเทียมกับระดับมหาวิทยาลัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่วนทางด้านการทำงาน ต้องมีความรู้ทั่วไปอันจะเป็นประโยชน์แก่การเข้าสังคมและถือเป็นประสบการณ์สำคัญในการเข้าสู่อาชีพทหารอีกด้วย

3.4 ด้านคุณธรรม

คำว่า "คุณธรรม" มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 187) ว่าเป็นสภาพคุณงามความดีซึ่งเป็นนามธรรม ดังนั้นจึงอาจมีความหมายตามความคิดเห็นในด้านที่ต่างกันไป ดังเช่น วีระ บำรุงรักษา (2522 : 17) ให้ความหมายของคุณธรรม (Virture) ว่าเป็นความรู้สึคนึกคิด (Mental Attitude) หรือสภาพของจิตที่เป็นกุศล เป็นพื้นฐานของการแสดงออกเป็นการกระทำ ซึ่งความคิดเห็นของคำว่าคุณธรรมนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของ กิรติ บุญเจือ (2519 : 88) ; ชำเลิศ วุฒิจันทร์ (2524 : 7) ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์ (2520 : 184) ว่าเป็นความเคยชินในความประพฤติทางกาย วาจา และใจ เป็นสิ่งที่ควบคุมจิตใจให้มีเมตตา กรุณา ทิโรธอดัปปะ เป็นอุปนิสัยอันดีที่อยู่ในดวงจิต มีพฤติกรรมที่ดี เป็นที่ยอมรับของสังคม เช่นเดียวกับความคิดเห็นของ ยนต์ ชุ่มจิต (2526 : 35) ที่กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่เป็นความดีงามที่อยู่ในจิตของแต่ละบุคคลที่ถือปฏิบัติจนเป็นนิสัย และบุคคลทั่วไปยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม

พินิจ รัตนกุล (2515 : 1) มีความเห็นสอดคล้องกับ นवलเพ็ญ และ วีรยุทธ วิเชียรโชติ (2515 : 37) ว่าคุณธรรมคือ หลักของความดี ความถูกต้องที่ควรกระทำ ใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตน ซึ่งถือว่าผู้มีคุณธรรมคือ "คนดี"

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good 1964) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า คุณธรรมหมายถึง ระบบของหลักการแห่งความถูกต้องหรือผิด ที่เป็นเรื่องของความจริงหรืออุดมคติ

จากความหมายของคุณธรรมดังกล่าวมาข้างต้นนี้ พอจะสรุปได้ว่า คุณธรรมหมายถึง คุณงามความดี ความควรกระทำ และความถูกต้อง ที่ได้สะสมไว้ในความรู้สึคนึกคิดทางจิตใจของบุคคล และเป็นแรงผลักดันให้บุคคลนั้นประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้องและดีงาม เป็นที่ยอมรับของสังคมและบุคคลทั่วไป

โรงเรียนนายเรืออากาศก็เช่นกัน นอกจากจะได้รับการฝึกให้เป็นบุคลากรที่มีทั้งความรู้และประสบการณ์ทางทหารแล้ว ยังได้รับการปลูกฝังคุณธรรมทหารอีกด้วย คุณธรรมที่ถือว่าเป็นคุณธรรมสูงสุดของทหารคือ รักดีต่อหน่วย และ เชื่อฟังผู้บังคับบัญชา (Simons, 1966 : 23) และการรักษาวินัยที่ดีเลิศจนได้ชื่อว่าเป็นผู้สำนึกในหน้าที่ทหาร และมีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นคติประจำใจ จะถือว่าเป็นเกียรติอย่างสูงของทหาร ซึ่งคุณสมบัตินี้จัดได้ว่า เป็นคุณลักษณะทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของคุณลักษณะผู้นำ (หลักสูตรโรงเรียนนายเรืออากาศ, 2526 : 4)

3.5 ด้านคุณภาพชีวิต

ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งชาวไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมายและความคิด เห็น เกี่ยวกับองค์ประกอบของ "คุณภาพชีวิต" ไว้อย่างกว้างขวาง ดังนี้คือ

(1) ความหมายของคุณภาพชีวิต เย็นใจ เลาหวนิช (1986) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต เป็นความคิดรวบยอดที่กว้างขวางมากและหาข้อยุติได้ยากเพราะขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับ นิโคลัส เบนเนท (อ้างใน สุวรรณฯ เอี่ยมสุขวัฒน์ 2530 : 25) ส่วน พัทธา สายชู (อ้างในสุวรรณฯ เอี่ยมสุขวัฒน์ 2530 : 25) กล่าวว่า ชีวิตที่มีคุณภาพดีคือชีวิตที่มีความสุข สามารถปรับตัว เข้ากับธรรมชาติทั้งธรรมชาติทางกายภาพ (Physical Environment) และธรรมชาติทางสังคม(Social Environment) และสามารถปรับธรรมชาติให้เข้ากับตนเองโดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติและสังคม ไม่เบียดเบียนผู้อื่นโดยสรุปคือเรียนรู้ธรรมชาติ ปรับตัวเองและธรรมชาติให้เข้ากันได้ โดยไม่เบียดเบียนกัน

นอกจากนี้ นิพนธ์ คันทเสวี (อ้างใน สุวรรณฯ เอี่ยมสุขวัฒน์ 2530 : 25) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตคือระดับสภาพการดำรงชีพของมนุษย์ตามองค์ประกอบของชีวิต อันได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สังคม ความเครียดและจิตใจ ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกับความคิดเห็นของ ลัดดา รัตกลีกร (อ้างถึงในสุวรรณฯ เอี่ยมสุขวัฒน์ 2530 : 25) ที่ว่าคุณภาพชีวิตหมายถึง ความสมบูรณ์ทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และจะต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี มีครอบครัว และสังคมที่ดี เพื่อฝึกอบรมตนเอง ช่วยตนเองและมีส่วนร่วมในภารกิจของสังคม

(2) ในด้านองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนมากได้เสนอแนวความคิดและอธิบายแตกต่างกันออกไปแม้ว่าโดยความหมายแล้วไม่แตกต่างกันมากนักซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันในสามลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้

- 1) องค์ประกอบด้านวัตถุวิสัย (Relatively Objective Measures) เช่น รายได้ อายุ วัย การเจ็บป่วย การมีเวลาพักผ่อน
- 2) องค์ประกอบด้านจิตวิสัย (Subjective Ratings) เช่น ความพอใจงาน สถานภาพทางสังคมของคนตามที่ตนคิด
- 3) ส่วนที่เป็นจิตวิสัยทั่วไป (Global Subjective Measures)

องค์ประกอบคุณภาพชีวิตดังกล่าวซึ่งแยกเป็นองค์ประกอบด้านวัตถุวิสัยกับจิตวิสัย ทั้งนี้ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2525) มีความเห็นสอดคล้องกับ เบรลเสน แคมเบล (Cambell : 1973) บุษ เอเลน (Booz Allen : 1973) พลอม (Plaum : 1973) (อ้างถึงในสุวรรณา เอี่ยมสุขวัฒน์ 2530 : 27) และความคิดเห็นดังกล่าวก็ตรงกับความคิดเห็นของ วอลเลซ (Wallace : 1976) และ ลิว (Lui : 1975)

ในส่วนปัจจัยที่มีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิต จากการศึกษาของบุษ เอเลน (Booz Allen : 1973) ได้สรุปปัจจัยสำคัญเกี่ยวข้องกับการวัดคุณภาพชีวิตถึง 47 รายการ แต่ได้จัดเป็นกลุ่มภายในหัวข้อใหญ่ ๆ ดังนี้ คือ 1) เศรษฐกิจ 2) สังคม การเมือง 3) สภาวะแวดล้อม และจัดลำดับปัจจัยที่สำคัญต่อคุณภาพชีวิต 10 อันดับแรก ดังต่อไปนี้

- 1) กระบวนการประชาธิปไตย 2) การมีส่วนร่วมในด้านสาธารณะ 3) สุขภาพ 4) โอกาสเลือกของชีวิต 5) ที่อยู่อาศัย 6) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ 7) การศึกษา 8) การใช้ที่ดิน 9) การใช้จ่ายในการดำรงชีวิต และ 10) โอกาสในเชิงเศรษฐกิจ ปัจจัยดังกล่าวนี้ใกล้เคียงกับของ ยูเนสโก (UNESCO : 1975) ซึ่งได้จัดทำหนังสืออุเทศก์ประชากรศึกษาในเอเชีย ประชากร : แนวความคิดด้านคุณภาพชีวิตซึ่งคณะผู้เขียนได้กำหนดสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเครื่องบ่งชี้คุณภาพชีวิตของประชากรดังนี้ 1) อาหารและโภชนาการ 2) สุขภาพ 3) การศึกษา

4) รายได้ 5) สภาพแวดล้อม 6) การมีงานทำ 7) สถานภาพสตรีและ 8) ที่อยู่อาศัย โดยกล่าวเน้นว่า แต่ละรายการมีความสัมพันธ์กันและสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของประชากร โดยเฉพาะมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชากรทั้งระดับจุลภาคและมหภาค

กล่าวโดยสรุป เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตนั้นมีองค์ประกอบที่สำคัญในสองลักษณะ คือ องค์ประกอบที่เป็นรูปธรรม ซึ่งได้แก่ องค์ประกอบทางกายภาพหรือองค์ประกอบด้านวัตถุวิสัย และองค์ประกอบที่เป็นนามธรรม ได้แก่ องค์ประกอบด้านจิตวิทยาหรือองค์ประกอบด้านจิตวิสัยนั่นเอง

แนวความคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

ปัจจุบันนักวิชาการในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ได้ให้ความสนใจต่อการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องคุณภาพชีวิตอย่างกว้างขวาง ซึ่งแต่ละสาขาวิชาต่างก็แสดงแนวความคิดที่มีความแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทำให้คุณค่าต่อสิ่งทีคิดว่าเป็นคุณภาพชีวิต และขึ้นอยู่กับวิธีการในการศึกษาค้นคว้าในศาสตร์สาขานั้น ๆ (สุวรรณา เอี่ยมสุขวัฒน์ 2523 : 23) ดังนี้

1. แนวความคิดของนักเศรษฐศาสตร์ กล่าวว่าการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ เป็นผลให้มีการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ มีการเพิ่มและสะสมทุนและมีการพัฒนามนุษย์นำไปสู่การเพิ่มผลผลิต มนุษย์มีทรัพยากรสิ้นเปลืองอยู่มาก หลังจากที่ได้ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นแล้วมีเวลาและโอกาสที่จะหาความรื่นรมย์แก่ชีวิต และมีทางเลือกต่าง ๆ มากในวิถีชีวิต ด้วบ่งชี้ในทัศนะนี้คือ รายได้ประชาชาติ คชณิราคาผู้บริโภค เป็นต้น

แนวคิดดังกล่าวมาแล้วนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นแนวคิดทางวัตถุวิสัย ซึ่งมีผู้ให้ความคิดเห็นโต้แย้ง เช่น เฮเกน (E.E. Hegen, 1980 อ้างใน UNESCO : 1974) มีความเห็นว่า การมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจมีผลกระทบต่อภาวะแวดล้อม เช่น เกิดมลพิษประเภทต่าง ๆ ขึ้น และการที่มนุษย์แข่งขันกันในด้านวัตถุ พยายามแสวงหาสิ่งต่าง ๆ มาบริโภคเกินความจำเป็นทำให้เกิดการทำลายคุณค่าเก่า ๆ ในสังคม ทำให้มนุษย์มีสภาพเป็นอนุภาคเล็ก ๆ ที่ขาดความมีน้ำใจต่อกันมากขึ้น ส่วน เนาวรัตน์ ให้น้อย (1986 อ้างใน สุวรรณา เอี่ยมสุขวัฒน์ 2530 : 24) ให้ความเห็นที่สนับสนุนแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อคุณภาพชีวิตที่มีใช้ทางวัตถุหรือด้านเศรษฐกิจแต่เพียงด้านเดียวจนละทิ้งการพัฒนาในด้านอื่น ๆ

2. แนวความคิดของนักสังคมวิทยา มีความเห็นว่า คชณิทางสังคมที่จะวัดและ

อธิบายระดับของคุณภาพชีวิตได้นั้น ได้แก่ ดัชนีด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา สวัสดิการ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ รายได้และความยากจน อาชญากรรม ความปลอดภัย สภาพที่อยู่อาศัย การจ้างงาน ผลกระทบสถานภาพของบุคคล ความเสมอภาค การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมและครอบครัว และวงจรชีวิตในครอบครัว เป็นต้น

อาจสรุปได้ว่าแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดผสมผสานด้านวัตถุวิสัยส่วนบุคคลและจิตวิสัยทั่ว ๆ ไป เข้าด้วยกัน แต่ก็ยังมีข้อโต้แย้งในแง่ที่ว่า ไม่สามารถวัดระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มที่แตกต่างกันได้เสมอไป เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มหนุ่มสาวและกลุ่มที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน

3. แนวความคิดของนักสิ่งแวดล้อม กล่าวว่า การจะพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ได้นั้น จำเป็นต้องทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับสิ่งแวดล้อมเสียก่อน โดยจะต้องทำให้เกิดมีความสมดุลระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ นอกจากนี้ค่านิยมทางสังคมจะเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพและระดับคุณภาพของสิ่งแวดล้อม ดังเช่นผลงานการค้นคว้าของ คิมบอล (T.L. Kimball 1973 อ้างในสุวรรณ เอี่ยมสุวัฒน์ 2530 : 24) ที่พิจารณาด้านอากาศ น้ำ ดิน ฟ้า สัตว์ป่า แร่ธาตุ และที่ว่าง จึงเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ว่ามีความสมดุลหรือไม่ ความคิดดังกล่าวสอดคล้องกับสิปพนนท์ เกตุทัต (1979 อ้างใน สุวรรณ เอี่ยมสุวัฒน์ 2530 : 25) ที่กล่าวว่า ชีวิตที่มีความสุขในทัศนะของปรัชญาฮินดูและพุทธศาสนาก็คือ ชีวิตที่กลมกลืนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นชีวิตที่ไม่ฝืนธรรมชาติทั้งทางธรรมชาติกายภาพ (Physical World) ซึ่งสามารถมองเห็นได้และธรรมชาติทางจิตใจและสังคม (Social World)

4. แนวความคิดของนักจิตวิทยา เห็นว่า โดยที่คุณภาพชีวิตเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสภาพจิตใจ นักจิตวิทยาได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับแรงจูงใจของมนุษย์ ซึ่งสามารถนำมาอธิบายเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตได้ในอีกรูปหนึ่ง ทฤษฎีแรงจูงใจที่ได้รับการยอมรับกันมาก คือ ทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslow) ได้จำแนกความต้องการของมนุษย์ไว้ 5 ชั้นคือ ความต้องการทางกายภาพ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการความรักและยอมรับในสังคม ความต้องการมีชื่อเสียงและได้รับการยกย่อง ความต้องการได้รับความสำเร็จในชีวิต

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า แนวความคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต สามารถวัดและมองได้หลายรูปแบบแล้วแต่จะกำหนดว่าพิจารณาจากด้านใด ซึ่งตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดคุณภาพก็คือมนุษย์ ซึ่งนำความคิด เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ความต้องการ นำมาผสมผสานทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่ดีขึ้นและเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ อย่างไรก็ตามคุณภาพชีวิตก็ยังไม่หาขอบเขตไม่ได้ว่าคุณภาพชีวิตที่ดี คืออย่างไร และอะไรคือเครื่องบ่งชี้ถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดี